

УДК 001(477.84)(09)

Рокіцький О. М., к. і. н., доц.

Тернопільський національний технічний університет ім. І.Пулюя, Україна

ЖИТТЯ ПРИСВЯЧЕНЕ НАУЦІ ТА УКРАЇНІ

Rokitsky O. M., Ph.D., Assoc. Prof.

DEDICATED LIFE FOR SCIENCE AND UKRAINE

У листопаді місяці цього року НАН України святкуватиме свій 100-літній ювілей, а вже наступного місяця у грудні будемо відзначати 145 років від дня заснування Наукового Товариства імені Тараса Шевченка. Ця інституція в умовах української бездержавності успішно репрезентувала українську націю перед світовою науковою громадськістю. Про її високий міжнародний авторитет говорить закордонне членство таких видатних вчених, як для прикладу, серед фізиків: Макс Планк та Альберт Айнштайн. Серед українських науковців одним із перших дійсних її членів був Іван Пулюй, пам'ять про якого ми вшанували 31 січня 2018 року з нагоди 100-річчя від дня його смерті.

Починаючи від заснування І.Пулюєм гімназіальної «Громади» у Тернополі, підготовки духовної україномовної та освітньої літератури, перекладу Біблії і завершуючи активною безкомпромісною громадсько-політичною діяльністю – все було спрямовано на формування і утвердження української національної ідеї, що стала провідною у житті вченого.

Так зокрема, І. Пулюй часто звертався до урядових кіл з настійливою вимогою відкриття на українських землях українських шкіл та гімназій, був одним з найактивніших ініціаторів відкриття українського університету у Львові. У 1904 році опублікував у цій справі низку статей у газеті “Діло”, що вийшла також у вигляді окремої збірки «О руський університет у Львові». У 1904-1906 роках опублікував серію публіцистичних статей з гострою критикою злочинної політики Росії щодо України, зокрема щодо заборони української мови. Вже тоді своїми публіцистичними виступами він виявляв глибоку обізнаність з політичною ситуацією в межах обох імперій, гостро і блискавично реагував на важливі політичні зміни як в Австро-Угорщині, так і в Росії, обстоюючи національні інтереси Українців по обидва боки Збруча.

З вибухом першої Світової війни І. Пулюй видав низку статей і брошур німецькою мовою, в яких обґрунтував тезу про необхідність створення самостійної української держави як запоруки миру і стабільності в Європі. Так у статті «Україна і її міжнародне політичне значення» (1915 р.), що була однією із перших німецькомовних публікацій з геополітики України, автор не лише дохідливо окреслив суть і мету споконвічних прагнень українського народу, обґрунтував їх історичну необхідність і справедливість, але й висловив свіже, оригінальне бачення регіонального та глобального геополітичного положення України, його впливу на стабілізацію політичної обстановки у Східній та Центрально-Східній Європі.

З позиції сьогодення можемо належно оцінити глибину суджень і політичну прозорливість автора, а його відданість українській національній ідеї є взірцем для сучасної національної еліти.

Ім'я І.Пулюя увійшло в історію світової науки і техніки як ім'я видатного фізика і електротехніка, конструктора і винахідника. Його праці в галузі молекулярної фізики послужили утвердженню молекулярно-кінетичної теорії в області реальних газів, а дослідження катодних променів торувало шлях до епохального відкриття Х-променів та електрона. В енциклопедіях та словниках про І.Пулюя згадують як про першого електротехніка Європи. Українці вшановують його ім'я у зв'язку з жертвовою працею вченого як на ниві світової науки, так і для добра рідного народу.